

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК України
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ» НАПН УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ІНСТИТУТ ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ НАПН УКРАЇНИ

ПСИХОСОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ ШКІЛЬНОГО ВІКУ ТА ШЛЯХИ ЇХ КОРЕКЦІЇ

Киричук Валерій Олександрович, доцент кафедри психології управління
ЦПО «ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, провідний
науковий співробітник Інституту обдарованої дитини НАПН України,
кандидат педагогічних наук

ДІАГНОСТИКА ВАД ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ (ДВОР)

Опитувальник для дітей 9-16 років

Анкетування проводиться груповим методом, з кожним класом окремо.

Інструкція. „Діти вам пропонується відповісти на запитання, які стосуються різних сторін вашої особистості: поведінки, самопочуття, бажань, страхів, переконань тощо. Ви маєте чудову нагоду поглянути на себе збоку: які ви, що знаєте про себе, і поділитися цими знаннями з дорослими. Аби вони краще пізнали вас, зрозуміли і могли краще вам спілкуватися, навчати.

Свою згоду із твердженням опитувальника позначте (+) у спеціальному бланку для відповідей навпроти відповідного номера твердження; свою незгоду із твердженням позначте (-) у тому самому бланку навпроти відповідного номера твердження.

Не розмірковуюйте довго над твердженнями, відповідайте, добре вслухаючись у зміст. Всі відповіді, які ви дасте, будуть правильними, якщо ви відповіли чесно”.

1. Тривога — емоційний стан, що виникає в ситуаціях невизначеності й небезпеки й проявляється в очікуванні несприятливого розвитку подій.

Уроджена або придбана схильність дитини легко впасти у стан тривоги свідчить про тривожність як рису характеру, що проявляється в емоційній рухливості, легкості «спалахування» емоцій, остраху спілкуватися з малознайомими людьми, плаксивості тощо.

У таких дітей часто виникає страх перед іспитом, контрольною, вчителем. У них рано формується почуття обов'язку і відповідальності, тому вони платять самовіддачею тому, хто поважає їхню людську гідність і захищає від нахабності.

Шляхи корекції. Постійно підбадьорювати, стимулювати, висловлювати впевненість в успіху, значних можливостях дитини. Для подолання скутості допомагати розслабитися, знімати напругу за допомогою рухових ігор, музики, спортивних вправ. Допоможе інсценування етюдів на прояв сміливості, рішучості, коли дитина емоційно ототожнює себе з героєм.

ПРОБЛЕМИ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ ШКІЛЬНОГО ВІКУ

2. Імпульсивність — особливість поведження людини, що проявляється в схильності діяти за першим спонуканням. Такі діти нестримані, піддаються ситуативному емоційному пориву, не зважають на інтереси інших людей.

Через свій егоцентризм дитина піклується насамперед про власні інтереси. Це вважається нормою для дошкільника, однак ступінь імпульсивності у різних дітей неоднаковий.

Значне емоційне розгальмування спричиняє труднощі у вихованні. Такі діти нетерплячі, не можуть чекати, легко ображаються, дратівливі, емоційно нестримані. Легко відволікаються, легковажні, безвідповідальні. їм не вдається тривала монотонна робота, часто необхідні зміни й нові враження.

Рекомендації в роботі. У спілкуванні із цими дітьми особливо відзначайте кожную успішну спробу стриматися, не піддаватися спокусі й виниклому зараз бажанню. Хваліть за кожен, навіть мінімальний, прояв терпіння. Висловлюйте надію, що дитина може, якщо захоче, упоратися із собою, не буде поспішати, а спершу обміркує свої дії. У сюжетно-рольових іграх корисно, щоб дитині дісталася роль, яка вимагає відповідальності, організації ефективної діяльності групи, погодженості інтересів різних людей.

ПРОБЛЕМИ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ ШКІЛЬНОГО ВІКУ

3. Агресивність – поведінка, що спрямована на завдання фізичної або психологічної шкоди іншим людям і супроводжується емоційними станами гніву, ворожості, ненависті та ін.

Такі діти вперті, забіякуваті, намагаються суперечити, відмовляються від загальноприйнятих форм роботи і поведінки. їм властиві приступи гніву, злості, роздратування.

Вони прагнуть скривдити, принизити, осміяти. Владні, егоцентричні, завжди наполягають на своєму, не вміють зрозуміти інтереси інших. В основному самовпевнені, із завищеною самооцінкою.

Рекомендації щодо корекції. У спілкуванні з агресивними дітьми необхідно проявляти значну стриманість, терпіння. Пам'ятайте, що діти, тероризуючи інших, самі страждають від власної впертості, гніву, дратівливості. Почуття досади, порушення рівноваги, невдоволення не проходять в агресивних дітей, навіть якщо їм вдається когось скривдити. Цим дітям треба дати зрозуміти, що ви — їхній союзник у вирішенні внутрішніх проблем. Вони повинні переконатися, що їх люблять, а окремі вчинки псують враження про них, до того ж не приносять полегшення. Послідовно вчіть дитину самоконтролю, внутрішній зібраності й витримці. Переключити активність агресивної дитини у конструктивне русло допоможе вивчення її інтересів та схильностей. Поступове ускладнення завдань, які вимагають рішучості, сміливості, енергійності, дозволить відволікти дитину від дріб'язкового «з'ясування відносин» на організацію загальної діяльності, успіх якої залежить від уміння співпрацювати. Доцільно координувати зусилля вчителів і батьків, дотримуючись єдиної виховної тактики.

ПРОБЛЕМИ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ ШКІЛЬНОГО ВІКУ

4. Схильність до нечесної поведінки – брехливість, утвердження неправди, заперечення істини. Закріплення нечесного поводження веде до формування більш загальної особистісної вади — прагнення маніпулювати іншими з метою досягти своїх цілей (користь). Найчастіше це проявляється в схильності до неправди. Може негативно сприймати навколишній світ. Легко стає підозрілою і настороженою у несприятливих ситуаціях. Закріплення нечесного поводження веде до формування більш загальної особистісної вади — прагнення маніпулювати іншими з метою досягти своїх цілей (користь). Найчастіше це проявляється в схильності до неправди.

Корекційні впливи. Дитині, що схильна обманювати, необхідно роз'яснити, що вам приємніше, коли вона говорить правду, а неправда вас засмучує. Хваліть учня, якщо він чесно зізнався в провині. Пом'якшуйте покарання у випадку каєття й переживання дитиною почуття провини або сорому за неправду. Проведіть бесіду на тему вихованих дітей і дорослих, котрим можна вірити, тому що вони поважають інших людей і не принижують себе нечесним поводженням. Цим дітям необхідно створювати такі умови, щоб вони частіше попадали у положення жертви агресії й маніпулятивних впливів. Таке навчання на особистому прикладі (наслідках власної нестриманості й брутальності) доцільніше проводити в ігрових ситуаціях з нас ним обговоренням і аналізом дій персонажів. Хваліть за найменший прояв ввічливості, стриманості, за добрі вчинки. Вчіть об'єктивно оцінювати свої знання, уміння, риси й бажання, ставити перед собою обмірковані цілі, співвіднесені з можливостями.

ПРОБЛЕМИ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ ШКІЛЬНОГО ВІКУ

5. Асоціальність — свідчення моральної неповноцінності, відсутності вищих соціальних почуттів, проявляється в ігноруванні вищих етичних норм. Такі діти нехтують своїми обов'язками, не виконують обіцянок. їм властивий потяг до насолод і гострих відчуттів без обмежень (гедоністичний тип), несприйняття критики, ворожість до людей, які прагнуть тримати дитину в соціально припустимих рамках; нестійкість бажань — від раптових афектів до нудьги, роздратування, злості.

Крайній егоїзм, себелюбність, нескромність, застосування силових методів вирішення конфліктів, користолюбство.

Рекомендації з корекції. Цим дітям необхідно створювати такі умови, щоб вони частіше попадали у положення жертви агресії й маніпулятивних впливів. Таке навчання на особистому прикладі (наслідках власної нестриманості й брутальності) доцільніше проводити в ігрових ситуаціях з нас ним обговоренням і аналізом дій персонажів. Хвалить за найменший прояв ввічливості, стриманості, за добрі вчинки. Вчить об'єктивно оцінювати свої знання, уміння, риси й бажання, ставити перед собою обмірковані цілі, співвіднесені з можливостями.

Вади особистісного розвитку дітей шкільного віку

6. Замкнутість – порушення особистісного розвитку, яке проявляється у відстороненні від інших людей, як результат емоційного відчуження.

Проявляється в нетовариськості, недовірі до людей, інтровертованості тобто спрямованості інтересів на власний внутрішній світ.

Причини. Можлива зміщена самооцінка, ранимість, низькі адаптивні можливості. Такі діти схильні до споглядальності, філософування, вони уникають шумних компаній, у спілкуванні стримані й небагатослівні. їм властива вдумливість, схильність до монотонної діяльності. У частини таких дітей можливий низький рівень зацікавленості в реальному житті, а значить і низькі досягнення. В іншій частині замкнутих дітей скутість базується на невмінні спілкуватися, проявити себе, налагодити контакт із різними людьми. Характерна пригніченість настрою, песимістичне відношення до майбутнього, схильність драматизувати ситуацію.

Шляхи корекції Прагніть підтримати, відгородити від глузувань, виділяйте й підкреслюйте, особливо при всіх, позитивні якості. Активізуйте інтерес до навколишнього, поволі зводьте з людьми доброзичливо-енергійними. Намагайтеся захопити роботою шляхом з'ясування й розвитку задатків, схильностей. Краще підібрати таку суспільну діяльність, що не вимагає активного спілкування, суворої тимчасової регламентації, а також не включену у тверду систем субординацію. Розвивайте потребу в досягненні успіху, підвищуйте самооцінку — це руйнує байдужність і підвищує рівень домагань, а отже, і якість роботи (навчання). Допоможіть учневі виявити себе в груповій діяльності, звертайте увагу інших дітей на вміння й успіхи кожної дитини.

ПРОБЛЕМИ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ ШКІЛЬНОГО ВІКУ

7. Невпевненість у собі – переживання своєї неспроможності чогось досягти, зупинка на досягнутому. Така дитина стримана, боязка, чутлива, мрійлива. Соромиться в незнайомій ситуації. Схильна філософувати, фантазувати, сумніватися. Мало вірить у свої сили. У цілому врівноважена, однак часто перебуває в нерішучості. Може негативно сприймати навколишній світ. Легко стає підозрілою і настороженою у несприятливих ситуаціях.

Шляхи корекції. Необхідний оберегаючи режим. Підтримуйте, опікуйте в міру можливості, підкреслюйте позитивні якості й прояви (серйозність, вихованість, чуйність). Можна запропонувати допомогти комусь більш слабкому — це підвищить самооцінку, дасть привід до більш оптимістичного відчуття життя. Не допускайте сліпої віри в чийсь авторитет, навіюйте впевненість у своїх силах і правах. Виховуйте самодисципліну, що не залишить місця коливанням і нерішучості.

ПРОБЛЕМИ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ ШКІЛЬНОГО ВІКУ

8. Екстернальність — особливості самоконтролю, за яких відповідальність за своє життя, здоров'я, досягнення й поразки приписується іншим людям. Ці діти відрізняються наслідувальним і поступливим поведінням, слабкіше реагують на втрату особистої волі й незалежності та більш успішно працюють у групі, особливо в умовах контролю й спостереження. У них, як правило, більш низький психологічний статус у колективі. Вони мало піклуються про своє здоров'я, режим і їжу, рідко звертаються за допомогою, покладаючи контроль на старших. Можлива знижена самооцінка, тривожність, схильність до депресії, невротичність. Погано переносять самотність, несамодостатні.

Шлях корекції. Підвищуйте в учнів їх психологічний статус у класному колективі, створюючи ситуації успіху, хваліть за зроблену роботу, підкреслюйте досягнення. Не варто вибирати на посади, що вимагають прийняття відповідальних рішень, з огляду на їхній конформізм, наслідування стереотипів і вимог більшості. Виявляйте й розвивайте інтереси й хобі, підтримуйте в починаннях, допомагайте дитині самій активно формувати своє коло спілкування. Проте вчіть вибирати собі друзів і не піддаватися на сумнівні пропозиції. Такі діти особливо мають потребу в проведенні з ними профілактичних бесід і корекційно-розвивальних тренінгових і годин спілкування щодо формування здорового способу життя.

9. Естетична чутливість = риса характеру людини, що проявляється у відсутності емоційного відгуку при сприйнятті об'єктів, яким властива естетична та художня цінність. Однак, можливо, дитина не хоче визнавати в собі «слабкості».

Шляхи корекції. Розвивайте почуття прекрасного в дітях, їхні естетичні здібності за допомогою їхнього залучення до світу мистецтва. Відвідуйте художні виставки, театри, музеї з наступним обговоренням у класі. Залучайте таких учнів до творчої роботи, особливо до художньо-образної й предметно-перетворюючої діяльності.

Разом із батьками з'ясовуйте інтереси дитини й рекомендуйте заняття у творчих майстернях, на біостанції тощо.

Створюйте багате естетичне оточення, виробляйте поняття «добра і зла», формуйте бажання творити за законами краси, тренуйте творчу уяву, спілкуйтесь з природою.

ВИСНОВОК

Інструментарієм для корекції вад особистісного розвитку є сервіс проєктного управління освітнім процесом «Універсал - онлайн» в якому проводиться комплексна соціально-психолого-педагогічна діагностика в онлайн-режимі з усіма учасниками освітнього середовища закладу середньої освіти (учнями, батьками, педагогами) за 116 критеріями особистісного розвитку дітей шкільного віку а також знаходяться корекційно-розвивальні програми з сценаріями з особистісно-розвивальним змістом.

Хмарний сервіс рекомендований МОН України (лист №1/9-690 від 12.11.2018р), гриф МОН України (пр.№3 від 20.12.2017року), сертифікат Українського НМЦ практичної психології і соціальної роботи: СЕ №2640170 (протокол №12 від 14.12.2017р.)

Сервіс «Універсал-онлайн» - це дев'ять взаємозв'язаних інноваційних психолого-педагогічних технологій, які автоматизовані в особистісно-розвивальній системі для закладів середньої освіти. Хмарний сервіс дає можливість організувати і проводити цілеспрямований і системний освітній процес та забезпечує взаємодію педагогів, учнів, батьків, медичних працівників в онлайн-режимі на реалізацію задач особистісного розвитку кожної дитини шкільного віку.

КИРИЧУК ВАЛЕРІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

- САЙТ СЕРВІСУ: www.universal-online.org
- СЕРВІС: <http://universal-school.com>
- Електронний адрес: kyrichuk.v@gmail.com
- <https://facebook.com/valeri.kirichuk>
- <http://umo.edu.ua>
- Skype: [kyrichuk1](https://www.skype.com/kyrichuk1)
- Моб: +38(066) 66-24-161

ЗАПРОШУЮ ДО СПІВПРАЦІ!